

Ключевые слова: структура культуры профессионального общения, профессиональная подготовка экономиста, культура, компоненты культуры педагогического общения, специалист экономического профиля.

KRIVICH N. Structure of professional communicative culture of economic experts

Article posvyaschena Question training of sovremennoho economist. Obosnovano, that on dolzhen SPECIAL ymet not only knowledge, ability and navyky, but i Highest Level professyonalnoy culture. Components Osvescheny structure culture of professional communication specialist Ekonomicheskije profiles.

Keywords: structure culture of professional communication, professyonalnaya Preparation economist, culture, culture Components pedagogical communication, Specialist Ekonomicheskije profiles.

Кучменко О. Б.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ГУМАНІЗАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА В ОПТИМІЗАЦІЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВУЗІ

У статті розглядають питання щодо гуманізації та оптимізації біологічної освіти, яка пов'язана з формуванням особистості майбутнього професіонала психолога.

Ключові слова: гуманізація, гуманітаризація, оптимізація, інформатизація.

За роки педагогічної практики склалася система поглядів, яка відбиває певний спосіб розуміння викладання дисциплін біологічного циклу у вузі за спеціальністю “Психологія”. На наш погляд, доцільно розглянути модуль навчання і викладання цих дисциплін на основі використання гуманітарного потенціалу навчальних предметів. Як засвідчує практика, саме такий підхід говорить про його доречність. Подібне викладання вимагає наявності і взаємодію трьох наступних компонентів: гуманізації, гуманітаризації і інформатизації.

Метою роботи є вивчення можливості оптимізації та гуманітаризації навчального процесу з використанням інформаційно-комунікативних технологій, які б сприяли формуванню мотиваційної сфери особистості студентів-психологів під час викладання дисциплін біологічного циклу.

Зростання ролі освіти у сучасній соціально-економічній ситуації призводить до того, що поряд з традиційними функціями педагога в умовах модернізації освіти актуалізуються такі професійні функції, як прогнозування, проектування і організація змістовної і процесуальної сторін освіти та соціокультурного середовища. У цей час у значній мірі стають на порядок денний комунікативні функції (діалогічність, соціальне партнерство). При переході до інформаційного суспільства, для якого характерною ознакою є постійне зростання обсягів знань, більш важливим

для педагога стають уміння, навички щодо застосування інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в навчальному процесі, зростає значення професійної само актуалізації педагога. Інформатизація дозволяє мобільно, якісно і оперативно створювати, супроводжувати і поповнювати власний інформаційний банк педагога. А це вирішує масу проблем, пов'язаних з пошуком необхідної інформації, її обробкою і використанням у навчально-виховному процесі [1]. У зв'язку з цим, на нашу думку, було б доцільно зробити спробу щодо створення викладачем – предметником електронних колекцій, які б дозволяли помітно збільшити інформаційне охоплення матеріалу, зробити вибірки за синхронічним, біографічним, культурологічним аспектам науки і культури, більш детально і цілеспрямовано обробляти навчальний і науковий матеріал.

Основним поняттям практики, що реалізується, є поняття гуманізації освіти, під якою мається на увазі організація навчального процесу, що спрямована на розвиток особистості. Формування механізмів самовиховання і самонавчання відбувається через задоволення базових потреб: у психологічно комфортних міжособистісних стосунках та соціальному статусі; в реалізації свого творчого потенціалу; у пізнанні відповідно до своїх індивідуальних когнітивних стратегій.

Основне завдання, яке стоїть перед педагогом вищої школи, що працює у рамках гуманістичної парадигми – це навчання студентів умінню жити, оскільки саме життя є найбільш важливим мистецтвом і у той же час найбільш складним для людини. Її об'єктом є певна спеціалізована діяльність, а саме життєдіяльність, тобто процес розгортання і здійснення усіх потенцій людини.

Третій напрямок даної практики – гуманітаризація – передбачає переорієнтацію пріоритетів у визначенні освітніх ідеалів і спрямованість освітнього процесу на формування перш за все духовного світу особистості, утвердження духовних цінностей як першооснови у визначені мети і змісту освіти: “олюднення” знань, формування цілісної гармонійної картини світу з повноцінним відбиттям у ньому світу культури, світу людини [2]. Суть гуманітаризації біологічної освіти полягає у тому, щоб культура як певна цінність і гармонія знання, творчої діяльності, почуття і спілкування (Е. Шиянов), проникла у самий зміст біології. Гуманітаризація – “жива вода” знання (Ю. Сенько), яка передбачає дотичність того, хто пізнає, до цього знання. Я. А. Коменський підкреслював необхідність набувати знання не тільки із книг, але і із неба і землі, тобто знати і вивчати самі речі, а не чужі спостереження.

Гуманітаризація змісту основ природничих наук, зокрема біологічного циклу, передбачає отримання системних знань, які формують у студентів природничонаукову картину світу, передбачає звернення до людини як об'єкту наукового пізнання. У повсякденному навчанні природничим наукам

як у школі, так і у вузі людину рідко уявляють як частину природи. А між тим цю ідею пропагували у свій час видатні представники природничих і гуманітарних наук, зокрема П. Флоренський, В. Соловйов, Д. Менделєєв, О. Чижевський, В. Вернадський тощо.

Вивчаючи історію даних напрямків, з'ясовується, що раніше багато у чому стримувалася творча ініціатива педагогів-практиків, яким дозволялося творити тільки у жорстких рамках педагогічних догм, що вже склалися. При цьому будь-яка імпровізація, будь-яка творча ініціатива, яка не узгоджена з керуючими структурами і політичними органами, визнавалася чужою і злочинною для вітчизняної педагогіки. Зараз усе не так. Педагог є митцем, який може свою лекцію подати так, ніби художник пише картину.

На основі аналізу філософської, психолого–педагогічної літератури [4] можна визначити основні підходи до побудови методики навчання у межах дисциплін біологічного блоку. В якості методологічної основи побудови методики навчання може бути обраний особистісне – дієвий підхід, який є поєднанням двох підходів до навчання. Реалізація особистісного компоненту даного підходу передбачає використання технології розвиваючого навчання, в ході якої здійснюється цілеспрямований розвиток різних сфер особистості студентів і, перш за все, їх мотиваційної і інтелектуальної сфер.

Формуванню і розвитку пізнавальних мотивів сприяє використання елементів проблемного навчання. На лекційних заняттях це здійснюється за допомогою проблемного викладення матеріалу із залученням споріднених дисциплін, дисциплін гуманітарного циклу, що виражається у постановці перед студентами проблеми з наступним її вирішенням. На семінарських і практичних заняттях студентам пропонуються завдання проблемно-пошукового типу. Передбачається, що студент як майбутній фахівець повинен вільно володіти знаннями теоретично-методичного, гуманітарного плану, які могли б йому допомогти в його практичній діяльності, сформувати його як особистість. Застосування даних методичних прийомів у процесі навчання зумовлює не тільки породження пізнавальної мотивації, але і сприяє активізації процесу мислення студентів, спрямованого на пошук і оволодіння суб'єктивно новим знанням.

Формування професійних мотивів здійснюється через професійність кожної дисципліни біологічного циклу, коли матеріал, який вивчається розглядається у зв'язку з майбутньою професійною діяльністю студентів в умовах освітнього закладу. Але при цьому не слід забувати про гармонійну підготовку студента як особистості. А для цього слід залучати цілий спектр допоміжних дисциплін, у тому числі і гуманітарних [3].

Так, необхідно демонструвати студентам, що анатомо – фізіологічні знання знаходять широкий діапазон застосування у практичній діяльності шкільного психолога: при вивченні індивідуально–психологічних

особливостей учнів, при виявленні причин і механізмів шкільної дезадаптації, при організації розвиваючої і корекційної роботи з дітьми і підлітками. Це сприяє усвідомленню студентами важливості і необхідності біологічних знань, стимулює розвиток зацікавленості та бажання працювати за даною спеціальністю, формує їх як особистостей.

Розвиток інтелектуальної сфери пов'язано з формуванням і розвитком професійного мислення у студентів, формуванням самостійності і креативності розумової діяльності, розвиткові логічних операцій: аналізу, синтезу, порівняння, класифікації, узагальнення, систематизації, вміння виокремувати проблему, формулювати висновки.

Організація навчальної діяльності студентів повинна здійснюватися з використанням холістичного і контекстного підходів у взаємозв'язку [4].

Холістичний підхід полягає у поєднанні "правопівкульної" і "лівопівкульної" стратегій навчання, тобто гармонійному застосуванні методів і методичних прийомів, які сприяють включенню у процес пізнання як лівої, так і правої півкуль головного мозку.

Окрім холістичного підходу, організація навчальної діяльності студентів у рамках дисциплін біологічного блоку повинна здійснюватися також і на основі контекстного підходу, який передбачає моделювання за допомогою всієї системи дидактичних форм і методів навчання предметного і спеціального змісту майбутньої професійної діяльності студентів, а засвоєння ними знань здійснюється у контексті вирішення майбутніх професійних ситуацій [3].

Отже, форми і методи організації навчальної діяльності студентів, розроблені на основі холістичного і контекстного підходів, умовно можна об'єднати у дві групи. До першої групи відносяться традиційні форми і методи навчання, основна мета яких полягає у забезпеченні засвоєння студентами загально біологічних, анатомічних і фізіологічних знань. До них відносяться: 1) вирішення навчальних завдань з метою найбільш повного засвоєння, закріплення, а також усвідомленого застосування студентами теоретичних знань; 2) дидактичні ігри та ігрові прийоми, використання яких сприяє підвищенню пізнавальної активності студентів, розвитку їх творчих здібностей і вмінь, створенню позитивного емоційного настрою на заняттях; 3) поточні семінари, у ході проведення яких здійснюється обговорення теоретичного матеріалу, який викладено в лекції, а також виступи студентів з доповідями, підготовленими на основі вивчення наукової літератури; 4) узагальнюючі семінари проводяться на завершальному етапі біологічної підготовки студентів-психологів; 5) лабораторні роботи, у ході виконання яких студенти знайомляться з сучасними методами дослідження психофізіологічних властивостей, які використовуються практичним психологом у школі, вчать проводити самодіагностику індивідуально-психофізіологічних особливостей, узагальнювати дані, які отримані з

використанням різних методик, оформляти результати роботи.

Другу групу складають так звані форми і методи контекстного навчання, основна мета яких – забезпечити включення отриманих студентами при вивченні біологічних дисциплін знань і умінь у структуру їх майбутньої професійної діяльності в умовах освітнього закладу. До них відносяться: 1) завдання з міжпредметним змістом, рішення яких дозволяє перевірити не тільки засвоєння студентами загально біологічних і анатомо-фізіологічних знань, але і вміння застосовувати ці знання для пояснення впливу фізіологічних особливостей дітей і підлітків на їх психологічну діяльність і поведінку; 2) практичні завдання, які моделюють фрагменти будь-якого виду професійної діяльності психолога в умовах навчального закладу; 3) міжпредметні семінари, у ході підготовки і проведення яких у студентів формуються певні базові біологічні знання, які будуть потрібні в ході наступного вивчення конкретних психологічних дисциплін; 4) інтегративні семінари, підготовка і участь в яких сприяє формуванню у студентів комплексного бачення питань, які обговорюються з позиції як біології та фізіології, так і психології, вміння виявляти дійсні зв'язки між двома галузями наукового знання.

Таким чином, використання на заняттях як традиційних форм і методів навчання, так і форм і методів контекстного навчання, забезпечує не тільки ефективне засвоєння студентами власне біологічних, анатомічних і фізіологічних знань, але і включення цих знань у структуру їх майбутньої професійної діяльності в умовах освітнього закладу.

Використана література:

1. Беспально В. П. Слагаемые педагогические технологии / В. П. Беспально. – М., 1989. – 190 с.
2. Дубовицкая Г. Д. Опросник значимости учебных предметов для профессиональной подготовки будущего специалиста / Г. Д. Дубовицкая // Психологический журнал. – 2003. – Т. 24. – № 5. – С. 103-109.
3. Симонов В. П. Диагностика степени обучения учащихся / В. П. Симонов. – М., 1999. – С. 46.
4. Усова А. В. О критериях и уровнях сформированности познавательных умений учащихся / А. В. Усова // Советская педагогика. – 1980. – № 12. – С. 45-48.

Кучменко Е. Б. Гуманизация как составляющая в оптимизации биологического образования в вузе.

В статье рассматриваются вопросы гуманизации, гуманитаризации и оптимизации биологического образования, которое связано с формированием личности будущего профессионала психолога.

Ключевые слова: гуманизация, гуманитаризация, оптимизация, информатизация.

KUCHMENKO O. B. Humanization as a component in optimization of biological education at the university.

The issues of humanization, humanitarization and optimization of the biological education, which is connected with the formation of the personality of the future psychologist are considered in this article.

Keywords: humanization, humanitarization, optimization, informatization.